

تورک یوردی

تورک ادبباقدری مرکزى هیئتى طرفندره نشر اولنور.

جلد ۲

آغستوس ۱۳۴۱

نومرو ۱۱

تورك برلكى

I

اسكى تودكلارده ديل وحرث برلكى

عرقلرک یر یوزنده انتشاری ، ملتک بوداقلانمسی مسئلهسی بوگونه قدار
بوسبوتون حل اولمش بر مسئله دکلدیر . لسانلری بر برینه یاقین قوملر آراسنده کی
لسانی مناسبتک اساسی وحدت عرقیدر ، یاخود اوزاق برماضیده وقوع بولان
بروحدت سیاسییدر ؟ دیگر تعییرله ، بر لسانک مختلف لهجه لرنده قونوشان
ملتیر عین اسلافک اولادیمیدر ، یاخود نسلاً آیری ملتیر اولوبده ازمئه قدیمده
اوزون زمان عین سیاسی قوت و مرکزیه تابع ، عین حرثک حکمفرما اولدینی
برساحه ساسیده یاشایه رق حرثاً برله شمش قوملر میدر ؟ صوک سنه لرده غایت بویوک
رواج قزانمقده اولان بر نظریه یه کوره ، ملتیرک وحدت و قرابت حرثیه لرینک
اساسی اکثریا ادوار قبل التاریخیده وقوع بولان وحدت سیاسیدر : لسانی
مناسبتلری معلوم ملتیر بشریت ماضیسنک اوزاق بر دورینده ، بر مملکت تشکیل
ایدرک اوزون مدت بر حرثه معروض اوله رق یاشامش بویوک بر کتله سیاسی
اجزاسیدر . بو نظریه یه کوره عصر لرجه دوام ایدن سیاسی وحدت ، لسانی، عرقی
وحرثی برلکی میدانه چیقارمشدر . بزبومقاله ده بوبویوک عرقیات مسئله سندن
بحث ایتمک ایسته میورز . لسانی قرابتلرک منشای نه اولورسه اولسون ، بوتون
دنیا ده مشاهبتلری محقق اولان بر ملتیر مجموعه سی بویوک عرقلر موجوددر .
سلاو عرقی، آنفلواساقسون عرقی ، لاتین عرقی ، چین عرقی ، عرب عرقی وهکذا
بوبویوک جهانی عرقلردن بری تورك عرقیدر .

تورک عرقه منسوب اقوام هربری عین اسلافک اولادیمیدر، یاخود اصلاً
باشقه عرقلره منسوب قبیله لر اولوب، صکره قبل تاریخ بر دورده تأسس ایدن
بر تورک حاکمیتی آلتده تورک حرشنه معروض قالوب تورکله شمش، برله شمش ملتلمیدر.
تورک قوملرینک لسانی، حرثی برلکلرینک وجوده چیقماسنده نسی، عرقی و سیاسی
اساسلرک هپسی عامل اولمشدر. هرهانکی عاملک تاثیریه اولورسه اولسون تورک
قوملرینک حرثاً و لساناً برله شمشه سی پک اسکیدر. عصر مزده تورکلرله مسکون
قطعه لرك عادتاً هپسی پک اسکی زمانلردنبری تورک وطنیدر. بوقطعه لرك هر برینده
قبل تاریخ دورلرده و تاریخی عصرلرده بر قاج دفعه بویوک سیاسی وحدتله وجوده
کلش و بویوک تورک مملکتلری، ایمپراطورلقلری تأسس ایتمشدر.

قبل المیلاد عصرلرده بیله بوتون آسیای وسطی ده، بو کونکی روسیه نك شرق
و جنوبی تورکلر اشغال ایدیوردی. بو خصوصده الده ایده بیلدیکم دلائل حقیقه
بومقاله ده تفصیلاته کیریشمه یه جکم.

فقط شو قادار دیه بیلیرم که، سیت (Scythe) دولترینده اکثریت حاکمه
آسیدن کلن تورکلر اولدینی بو کون علمانک بر چوغی طرفندن قبول اولنمشدر. [*]
تاریخی دورلره کلنجه، ازمئه تاریخیه نك بوتون عصرلرینده تورک عرقینک
افراددی بر ملت (ناسیونالیته) تشکیل ایتمشدر. تورکلرک لسانی، روحیاتی، حرثی
هرهانکی عصرده اولورسه اولسون دائماً بر اولمشدر. بر بریندن اوزاق یاشایان
تورک قبیله لرینک لهجه لرینده جزئی فرقلر اولمش ايسه ده بوفرقلر هیچ بر عصرده
تورک قبیله لرینی آیری ملتله کبی تلقی ایتدیرم جک بر ماهیت کسب ایتمه مشدر.
تورکلرک کره ارضک بویوک بر قسمی اشغال ایتمه لرینه رغماً، اوطوردقلری
قطعه لرك بر برندن بیکلرجه جاقیریم (تقریباً کیلومترو) اوزاق اولمه سینه رغماً آیری

[*] Tomaschek, Kritik der ältesten-nachrichten über den Skytschen Norden- صحیفه 54-65

Paul yoseph Schafarik, Slavische altertümer

Leipzig 1843

. 265-288 صحیفه

ملت‌لر تشکیل ایدمه‌جک قادار بربرندن اوزاقلاشمه‌مه‌سنه بر چوق عامللر خدمت ایتمشدور. بوعواملندن بحث ایتمکده بومقاله‌نک وظیفه‌سی دکلدور. اولاً تاریخاً تورکلرک حرثی برلکلربی مشاهده ایدم. بربرندن آیرلمش ایکی قطعه‌ده یاشایان خلقک برلکینی اثبات ایچون اک قوتلی دلیل هرشیدن اول لساندر. بزده اک اول برلک میزانی اوله‌رق لسانی آله‌جغز. قبل‌المیلاد دورلرده تورکجه‌یه عائد نمونه‌لر مع‌التأسف یوق کیدور. قبل‌المیلاد یاشایان تورکلرک لسانلرینه عائد نمونه‌لر قبل‌المیلاد ماغولستانده بویوک دولت تأسیس ایدن و حاکمیلربی تا ایدیل (وولغا) نهرینه قدر اوزاتان - شرقی هون (هیونگ-نو) تورکلریندن قالمه برقاچ کله‌در.

بوکله‌لرده تنکری، قوت، کوک، اینجو، قوتلوق، توغری کبی کله‌لردور. [۱] عادتاً عین دورده شرقی آوروپاده یاشایان Scythes خلقینک واونلرک لسانلرینه دائر نمونه‌لر ایسه ده‌ها آزدور. سیت خلقینک عرق ولسانلری حقنده علمی مناقشه بوکونه قدر ختام بولمامشدر. هر حالده اونلرک تورکلرکینه دائر دلائل کیتدکجه قوت کسب ایتمکده‌در. هر حالده Scythes یوردینده حاکم ملت اولان یونانیلرک صقولوتا دیدیکلری حاکم سیتلرک (Scythes royaux) تورک قومینه منسوبیتی بوکون برچوقلری طرفندن قبول اولنمشدر. سیتلرک تورک اولدقلربی قبول ایتدیکمز تقدیرده، بوغریبده کی تورکلر شرقده کی هونلرله عین لسانده می‌قونشیوردی، یاخود بونلرک لسانلری بربریندن بوسبوتون آیری برر لسان می‌تشکیل ایدیوردی؟ هیونگ-نولردن قالمه کله‌لرک آزلنی، سیتلردن قالمه کله‌لرک تورکجه اوله‌سینه دائر دلائلک عدم قطعیتی بوسؤاله‌شیمدیلک قطعی و علمی بر جواب ویرمکه مساعدما یتیمور. فقط قبل‌المیلاد دورلردن قالمه باشقه آثار و بالخاصه قورغان (تورک قبرلری) و بوقورغانلرده بولنمش، اسلحه‌وسائر ادواتک طرز معمولیتی، ودفن اصوللری

[۱] بوکله‌لرک هیونگ-نو دورینده بوسورتده استعماله‌دائر ردلوفک

KVOPROSOU ob Ouigourak نام آیرینی - (روسجه‌در)

Die Hunnen der vor-Christlicher Zeit نک Degroot نی (آلمانجه‌در)

Thousand years of Tartars نک Parker نی (انگلزجه‌در) توصیه ایدیورم.

قبل المیلاد دورلرده آلتای، ینیهی طرفلرینده یاشایان تورکلرله عین دورلرده یوکونکی جنوبی روسیهده یاشایان سیتلرک سویه مدنییه، عادات و مراسملری آراسنده بویوک بریاقینلق، انکار اولماز برقرابت موجود اولدیغینی کوستریور. [۱] شیمدی بعد المیلاد دورلره کچلم، تاریخی دورلرده یاشامش تورک اقوامنک حرثی قرابتلرینی کوسترمکک چالیشالم.

آلتنجی عصر اورتاسندن سکیزنجی عصر اورتاسنه قدر تورک عالمنده حاکم قبیله چینلیلرجه توکیو تسمیه ایدیلن تورکلردر. معلوم اولدییی اوزره توکیو تورکلری ایکی دفعه بویوک دولت تأسیس ایتدیلر. بویکی دولتک مرکزی اورخون اوزرینده کی قاراقورم ایدی. برنجی دولت ۵۵۱ دن ۶۳۰ لره قدر یاشادی، ایکنجیسی ۶۸۱ دن ۷۴۵ تاریخنه قدر قوت و برلکینی محافظه ایتدی. بو توکیو تورکلرینک ایکنجی دولتی زمانه عائد غایت زنجین و بول لسان نمونه لرینه مالکیز. بو نمونه لرده اورخون یازیلری نامی آلتنده معلوم کتابه لردر.

تورکلر تورک مامیله جهان تاریخی صحنه سنه برنجی دفعه بو آلتنجی عصر اورتاسنده جیغیورلر، آسیاده بویوک بر تورک دولتی تأسیس ایدیورلر. (میلادی ۵۵۳) ۵۶۵ سنه لرینه یاقین بوتورک دولته شمالده کی بعض اوراق قبیله لردن باشقه بوتون تورک عرقی داخلدی. بوتورک دولت فده راتیف بر ایمپراطورلق ایدی. مرکزده کی بویوک ایلیک خاندن واونک غرب قسمنده کی ممثلی جابغودن باشقه مملکت ایچنده برچوق اوراق برنوع مختاریتلر، بکلکلر، خانقلر، واردی.

تورک ایمپراطورلنی شرقی ماغولستاندن آوروپاده طونه نهرینه قدر سیریانک صوغوق منطقه لریندن ایران حدودینه قدر اوزانیوردی. بودوردن صوکره تورکلرک قزاندینی یکانه قطعه کچوک آسیادر.

بودوردن صوکره بوسبتون تورکلرکک آلتدن چیقمش اولکه لرده واردر. مثلا ماغولستان. آلتنجی عصر دن ۱۳ نجی عصره قدر منهای شرقینده کی برکوشه دن باشقه [۱] سیت خلق حقنده یوقاریده بحث ایتدی کمز اثرلردن باشقه اوروپا سیتلرینک تورکلرکک دائر

Neuman نیک

Die Hellenen in skythland 1853 Berlin نامنده کی اثرینی توصیه ایدهرم.

بوتون ماغولستان تورک عرقيله مسکوندى. ماغولستان اوزمان ماغولستان دکلدى ؟
تورکستان ، تورايه ايدى ، بوتون تورکلرک مقدس ، سياسى ومعنوى بر
مرکزی ايدى .

بوقطعه آنجى جنکيزدورندن سوکره تدريجا تورکالندن چيقدى ، ماغوللار شدى [۱]
آلتنجى عصرده تأسس ايدوب اللى سنه لک بر فاصله دن سوکره سکزنجى عصرک
اورتالرينه قدر دوام ايدن چينليک توکيو دولتى ديدکلرى بوتورک دولتى کيملى
تشکیل ايدىوردى ؟ بويوک تورک خانلرينه تابع ومملکتک مختلف ولايتلرندە ياشايان
تورک قوملىرى ، لسانلىرى ، عادتلرى بربرندن اوزاقلاشمش آيرى ملتلمى تشکیل
ايدىوردى ؟

ياخود مسافتا بربرندن پک اوزاق ياشادقلرى خالده حرثلىرى ديبللىرى عيني اولان
برملتى ايدى ؟

آلتنجى عصرده تأسس ايدن بويوک تورک ايمپراطورلىنى داخلندە ياشايان بوتون
تورکلر حرث وديل جهتندن چوقدن برلەشمش قوملىرى ايدى . بو عصرده تورکلرک
حرثى ولسانى قرابتى عرقى برلکدن زياده مى برلک تسميه ايديله بيلير ايدى .
تا او عصرده تورک برلشمه سى اوقدر ايلرى کيتمشدى که لسانلرينک بربرينه
ياقینلى بو عصرک تورک قوملىرىنى آيرى قوملىر تلى ايتمکه ميدان ويرمىوردى .

اقصای شرقدن طونه يه قدر ياييلمش تورک قبيله لرى بويوک برقرابت لسانيه
ارائه ايدىوردى . بو قرابت اودرجه ده در که مختلف تورک قوملىرىنىک لسانلىرى آيرى
لسانلر اولمايوب ، عيني تورک لساننک لهجه لرىنى تشکیل ايتديکى ، تورک لسانياتيله
اوغراشانلر ايچون شهبه سزدر . بونى کوسترمک ايچون توکيو توکلرينک ايکنجى
سلاله سى دورندن قاله اورخون يازيلرى ناميله معروف تورک کتابه لرندە اسملىرى
مذکور ايکى بويوک قبيله نک لسان نمونه لرىنى کوز اوکنه کتيرمک کافيدر .

اورخون کتابه لرندە برقاچ بويوک تورک قبيله لرندن بحث اولونيور . بو ميانده

[۱] ماغول وتورک بربرندن بوسبوتون آيرى ملتدردر . بونک حقتندە تورک يوردى نىک
باشقه برصايسندە آيرى برمقاله يازە جنم .

از جمله شونلر واردر : تولهس، سیرتاردوش، قرغیز، توقز اوغوز، تورکەش .
 اورخون نهری اوزرنده کی اسکی تورک شهری قاراقورومده حکومت سورهن
 ایکنجی تورک سلالهسی دورنده تورک دولته حاکم عنصر تولهس تورکلری ایله
 سیرتاردوش خلقی ایدی . اورخون آبدلرنده کی لسانی، تولهس سیرتاردوش لهجهسی
 نسیه ایدرسهک بک یا کتس اولیه جغز . سیرتاردوشلر اووقت اورخونک ایکی طرفی
 اشغال ایدیورلردی . قولایلق ایچون بو شمعی به قدر مستعمل توکیو تورکلری
 نامنی محافظه ایدلم .

اورخون کتابلرنده لهجه «توکیو» لهجهسی ایدی . بوتورکلرک اکبویوک
 خصملری برطرفدن شمالده تولانهری اطرافنده اوطوران توقز اوغوزتورکلری
 ایدی ، دیگر طرفدن توکیولره نسبتاً شمال غربیده کی، نسیه ایله ارتیش نهرلری
 آراسنده یاشایان قرغیز خلقی ایدی . اورخون تورکلرینک لسانی قرابتلرینی کوسترمک
 ایچون زمانک بوبویوک تورک قبیله لرینی بربریه مقایسه ایتک لازمدر .

مع التأسف توقز اوغوزلرک قاراقورومده کی حاکمیتلرندن اول شمالده اوطور-
 دقلری دوردن قالمه براسان نمونه سی یوقدر . مقایسه ایچون آنجق اورخون کتابلرینک
 لسانیله قرغیز لسان نمونه لری قالیور .

اولا اورخون کتابلرندن بر قاج سطر نقل ایدلم . اورخون کتابه سی
 ایکنجی سلاله مؤسس قوتلوق ئه لته رس خانک وفاتندن بحث ایدرکن دیورکه :
 توروک قازغانوب اوچه بیرمش، آقانیم قاغانغا باشلا یو باز قاغانیک بالبال تیکمش .
 قاغان اوچدقده اوزوم سه کیز یاشده قالدیم . اول توروده اوزمه جیم قاغان اولرتی .
 ئه جیم قاغان اولروبان تورک بودونیک ایجه ایتدی ، ئه کیتدی چیغایغ بای قلدی ،
 آزیغ اوکوش قلدی [۱] ترجمه سی : تخت (حاکمیت) قازاندقن صوکره اولدی .
 آتام خانی تعظیماً بازخانک هیکلنی [۲] دیکدیلر . خان اولدیکی زمان بن سکر

[۱] Radloff, die Alttürkischen ynschriften der mongolei

Neue Folge صحیفه 137

[۲] اسکی تورکلرده مغلوب دشمنانک ستاتوسنی قبر اطرافنه قویمق عادت ایدی .

یاشمده قالدیم . اوتخته عموجهم اوطوردی . عموجهم خان اولدقدن صوکره تورک خلقنی اصلاح ایتدی ، یوکهئتدی . فقیرلری زنکین یاپدی ، آزلیری جوغالتدی . شیمدی بولسان نمونه سیله یدنجی عصر قرغیزلردن قالمه یازیلری مقایسه ایدم . ینسه ی قرغیزلردن قالمه تورک حروفاتیلله طاشلره یازیلان برقاج کتابه بزم زمانتزه قدر صاقلانمشدر . بونلردن مثال اوله رق لولوغ کم (ینسه ی نهرینک یوقاری آقیشی) نهرینه آقان بارلق صوبی ساحلنده بولنسی ، بارلق آبدسی اسمنده معلوم آبدی یازیلردن برقاج سطر آله لم . آبدی یازدیران تورک قهرمانی کندن کندی لسانیه بحث ایدرک شویله دیور :

آز نهدمی آنیم طابدم ، نهدمیم اوچون اوز یه کین آلب توران آلتی اوغوز بودونده اوچ یکریمی یاشیمکه آدیریلدم . بک نهریکمه ، سیزمه آدیریلدم [۱]

ترجمه سی :

(آر) فضیلتی لقبی فضیلتلرم سایه سنده قازاندم . کندم یه کین آلب تورانم . آلتی اوغوز خلقندن یکریمی اوچ یاشمده آیرلدم . بکک قوتمدن وسزدن آیرلدم . قیرغیز لسانه داتراولان بونمونه نک یدنجی عصره طائد اولدینی تخمین ایدیلیور [۲] بوایکی اوفاق نمونه لردن کورلیورکه یدنجی وسکزنجی عصرده بربرندن اوزاق و سایان طاغلریله آیرلش اولان اورخون تورکلری وقیرغیزلر عینی لسانه قونو . شیورلردی . ایکی لهجه ده دهه عینی اسملر ، عددلر ، عینی تورک کله لری ، عینی نحوی شکلر مستعملدر . برنجی کتابه ده - سکزیاشمده قالدیم - دیور . قیرغیز کتابه سی - اوچ یکریمی یاشیمکه آدیریلدم - دیور .

قیرغیز یازیلرنده کی نهر (رجل) ، نهدم (فضیلت) آت (اسم و شهرت) اوچون (صرف moi معناسنده) ، آلب (قهرمان ، بهادر) اوغوز (قبیله مجموعه سی) بودون (خلف) ، نهریک (قدرت ، قوت) بک (noble) کله لری آدیرلوق طابق فعللری اورخون کتابه لرنده ده مستعمل کله لردر .

شیمدی عینی عصرده توکیو تورکارینک جنوبنده ، تورکستان چینیده یاشایان

308 صفحه اوچنجی جلد . Radloff op . cit [۱]

303 صفحه Radloff op . cit [۲]

وبعضیلى طرفدن اویغور تسمیه ایدیلن تورکلك لسان نمونه لرینی تدقیق ایدلم.
برکت ویرسون لسان نمونه لری موجوددر. ۷نجی و ۸نجی عصرلرده تورکستان
چینی تورککری بویوک برسویه مدنییه ایریشمشلردی. بونلرک برچوق یازمه اثرلری
زمانزه قدر محافظه ایدلمشدر. بونلردن، محترم آلمان مستشرق فریدریخ موللرک
(اویغوریکا) [۱] نامیه نشر ایتدیکی لسان نمونه لرندن برپارچه سنی تورک حروفاتیه
نقل ایدلم :

(متن مغلرک چوجوق عیسی یی زیارتلرینه دائردر .)

« اول موقوچلارایچه صاقینوب کردیلر . تنکری اوغلی نهرسه کوژی زموران
آلقای . الیک خان نهرسه آلتون آلقای . بیروک اوتاجی نهمچی نهرسه اوت نهم
آلقای . »

ترجه سنی : « مجوس راهبیلر (مغلر) بویله دوشونه رکدن کیردیلر : اگر
ابن الله ایسه بخور و صر قبول ایدر . خلق حاکمی خان ایسه آلتون آلیر . فقط
طیب ایسه اوت و علاج آلیر . »
کورسیورز که بولسان ده یوقاریده کی نمونه لرک همان عینیدر . کله لر عمومی تورک
کله لریدر . صرف و نحو بردر .

شمدی بربرندن بویوک قارلی طاغیر ، شاهقه لرله آیرلمش ایکی تورک قبیله سنک
لهجه لری عینیت درجه سنده بربرینه یاقین اولورسه مسافه اعتباریه اورخون تورک لرینه داها
یقین تولانهری طرفلرنده یاشایان توقز اوغوز تورک لرینک لهجه سنک اورخون کتابه لری
لهجه سنه داها یقین اولاجغنی تخمین ایتک پک قولایدر . یدنجی و سکزنجی عصر
میلادیده قازان سته پلرنده یاشایان تورک کیش تورککری لسانک بودورینه عائد
ونیق لسانیه موجود اولمادیغی کچی ینه بو عصرده غربی تورکستانده یاشایان تورک
قبیله لرینک لهجه لرینه عائد نمونه لرده یوقدر . بو عصرده تورکستان تورک لرینک عربلرله
اولان اوزون و شدتلی مجادله سی تورک لره آبدلر براقغه مساعدده ایتمه مشدی .
شیمدی آسیادن تورکلك ساحه سنک آوروپا قسمنه کچلم : اورخونده قوتلوق

[۱] Uygurica, P. . MI[uler

سلاله سی حکم سوردیکی زمانده شرقی آوروپاده (بؤگونکی روسیه ده) تورکلر ایچنده حاکم قبیله خزرلردی .

یدنجی و سنکزنجی عصرلرده آسیا تورکلری برلسانده قونوشدینی کبی، دیل برلکی اوروپا تورکلری خزرلرده ده مشاهده اولونیوردی . مع التأسف خزرلردن قالمه لسان نمونه لری غایت فقیردر .

اولا خزرلرک تورک اولدقلرینه دائر بر قاج فکر سردینه مجبورم . چونکه قطعی دلائله رغماً برچوق روس علماسی خزرلری غیرتورک عد ایتمکده مصردر . خزرلرک عرق منشأی اوزون اوزادییه موضوع مناقشه اولمشدر . برچوق اوروپا علماسی، بالخاصه روسلردن فرمن ، آلمانلردن قلا پروت [۱] خزرلرک تورکلکی انکار ایتک ایشتمشدر .

خزرلر تورکدی . بؤبوکون مثبت بر حقیقتدر . خزرلرک تورکلکی حقه ده کی دلیللری بر قاج منبعدن آلمق ممکندر ؛ عرب منبعلری ، یزانیس منبعلری ، روس منبعلری .

عرب محررلرندن ابن الاثیر خزرلری کرچی ظن ایدیور . وبوذهابه خزرلرک عرب یوردینه قافقاسیادن (کرچی یوردی طرفندن) کله لری سبب اولمشدر . دمشق ده خزرلری ارمنیلردن عد ایدر . روسلردن اسکی وقعه نویس ته مشور خزرکله سی یرینه آق - اوغوز Belye ougus قوللانیر . بو آق اوغوزکله سی قیمتدار برتسمیه در . و خزرک هونلرک بر قسمی اولدیغه بویوک بر دلیلدر .

عربلردن ، خزرلرک توکلکی حقه ده کی شبهه یه یول آچان ابن فضلان اولمشدر . بوسیاح ۹۲۱ سنه سنده خزر و بلغار تورکلری مملکتلرینه سیاحت ایتمش و بوسیاحتدن صوکر شرقی آوروپا اقوامنه عائد بر طاقم اثرار یازمشدر . ابن فضلانک، تورکلرک احوال نسلیه سنه کرکی کبی واقف اولقسزین یازدینی جمله لر آراسنده شونلر واردر :

[۱] Recherches sur la migration des Peuples صحیفه 268-273

« حزر لسانى، ديكورتورك لسانلردن فرقليدر.» وصوگرا صراحة «خانك اسمى آلمش بن شلكى بيلكيواد» ديور .

حزرلر حقنده اك اساسلى معلومات يزانس تاريخلرنده موجوددر . يزانس وناقندهكى معلوماتدن ، مورخلردن خودينلى ، وسىك ائرندن وصوك زمانلرده مشهور آلمان مستشرق Marquart ك حزرلرك شهر اسملردن استخراج ايتديكى دليللردن [۱] صوگرا حزرلرك توركلكى حقنده آنجق حزر حقندهكى ادبياته ، حزرلرك توركلكى حقندهكى دلائله واقف اولميانلر شبه ايد بيليرلر .

حزر توركلرى توكيوتوركلييه بر قاج عصر معاصرياشادى . ۶ ، ۷ ، ۸ نجى عصرلرده بو بربرندن اوزاق ايكي بويوك تورك خلقنك لسانى قرابتلى نه درجده ايدى ؟ مع التأسف حزرلردن ، توكيوتوركلردن قالمه اورخون يازيلرى قيرغيزلردن قالمه بارلىق آبدىسى كي كتابه لر قالمامشدر . داها طوغرىسى بزه ايريشمه مشدر . مع مافيه متعدد منبعلردن آرائيله رق حزر لسانه عائد بر قاج كنه بولونمشدر . بو كنه دن آكلاشديغنه كوره ۷ و ۸ نجى عصرلرده آورپاده بويوك بر دولت تاسيس ايدن غرب توركلرى حزرلرك لسانى ، توكيوتوركليينك وقيرغيزلرك براقداقلى ائللردهكى ديللرك عيئيدر . حزرلردن قالان بو كنه لردن طويلايه بيلدكلم شونلردر :

پادشاهه « خان » پادشاهدن صوكره كلن درجيه « يابغو » اميرلره « ترخان » ديورلردى .

خانك زوجهسى « خاتون » تسميه ايديلور؛ بويوكلره « بك » - مأمور ، چاوش دينيردى . شهرلردن برى « صارى قالا » ايدى . بوسوزلر غايت بارز بر صورتده كوستيريكه حزرلر ۷ نجى و ۸ نجى عصرده اورخون توركلرى وقيرغيزلرك قونوشدقلى لسانده تكلم ايدىوردى . چونكه بيلورزكه خان ، جابغو ، ترخان ، خاتون ، بك كنه لرى توكيوتوركلرنده دخى عيئى معنالرده استعمال اولنوردى . بو سوزلرك تصادفاً حزر لسانه كيرمش اولمى احتمالنه قارشى ده برچوق دليللر

[۱] Osteuropäische Streifzüge

موجوددر . بولاردن بری ابن موقلک پک آچیق اولاراق : « لسان الحزرر کلان التړک » دیمه سیدر .

حزرلر شهبه سز تورک اولدینی کبی لسانلری ده شرق تورکجه سنه پک یاقین بر لهجه ده در . بونی یوقاریده کی کله لړک عینی معنا و صورتده استعمالی ده کوستریور . شرق تورکلرینک سطوتلی دورلرنده حزرلرک شرق تورکلرینه تابع اولدقلری حقنده ده ییزانس وثائقنده رچوق معلوماته تصادف ایدرز .

شو حالده ۶ ، ۷ و ۸ نجی عصرلرده مغولستاندن تا دینه پره و حتی طونه به قادار تورکلر عینی لسانده قونوشور . سیاست ده برمر لزه تابع بولنورلردی .

بوتورکلرک قبل اسلام دورده کی لسانی برلکی محققدر ! بوندن باشقه تورکلرده برده حرث برلکی موجوددی . مختلف اقلیملرده کی تورکلرک ، اعتقادات دینه سی افسانه لری ، داستانلری ، عرف و عادتلری ، یاشایش طرزلری ، اخلاقلری ، توره لری پک جزئی فرقله عینی ایدی . بوکا چین ، روما ، ییزانس و عرب سیاحلرینک متعدد یازیلری شاهددر .

بوتورکلرک لسانی ، حرثی برلکنه یاپیلان ایلک ضربه عرب فتوحاتی اولدی . تورکستان تورکلرینک بویوک بر قسمی عرب خلافتنه تابع قلندقدن سوکره مسلمان تورکلریله غیرمسلم نورک دنیاسنک مناسبتی آزالدی . آراده بر خصومت حاصل اولدی . مسلمان تورکلرک حرثی ، اصول حیاتی اونوتوله رق ، عرب و ایران حرث و اصول حیاتی قبول ایدلدی .

دائما حرثه تابع اولان لسان مسئله سنده دخی مسلمان تورکلر ملی تورک تعصبی اونوتدیلر . بلیغ ، و واضح تورکجه سوزلرینه برطاقم فارسی و عربی سوزلر علاوه ایتمکه باشلادیلر . غیرمسلم تورکلک مر کزلریله مناسبت دوردیغندن مسلم تورکلر اسکی تورک کله لری اونوته رق عربی و فارسی کله لړک مزجندن حاصل اولان برنسان خلیطه سیله قونوشمغه و بالخاصه یازمغه باشلادی . فقط غیرمسلم قالان تورک قطعهلرنده وحدت لسانیه دوام ایتدی . اسلام تورکلرک بمقتضیسنده بیله خلق لسانی اولدقجه صاف قالدی . طقوز ، اون واون برنجی عصرلرده تورک عرقنک قسم اعظمی

اسلامی قبول ایتدکن صوکر مسلمان تورکلرند هریرد تورک لسانی عرب وفارسی سوزلر استیلا ایتدی. بوتون تورک قبیله لرینک لهجه لرینه مختلف درجه ده عرب وفارسی سوزلر چوغالیدی. بو عرب وفارسی کلمه لک هر لهجه یه کیرمسی ینه تورک لهجه لرینک بربرینه یاقینلقلرینی محافظه یه یاردم ایتدی. تورک برلکی، حسی تورک کتله سنک اکثریتی مسلمان اولدقن صوکره ینه دیریلکه باشلامشدی.

تورک نامی بوتون قبیله لر طرفدن تجیل ایدیورددی. تورکلر ده لسان، حرث دین و بالخاصه بوتون تورک خلقنه شامل اولان «تورک» اسمک برلکی تورکک دنیا سنده بویوک برتورکک حسی یاشاتیوردی.

سلچوق تورکلری ایله چینی، تورکستان تورکلری و شرقی آوروپا ده حزرینخک بولغار، و صوکر قپچاقلرینی عرق اولادی اولدقلرینی غایت ای حسی ایدیورلردی. بو وقایع ده برچوق ادبی و تاریخی دلیملری موجوددر. شویله که:

اون اوچنچی عصره قدر تورک دنیا سنده حرثی و لسانی برک اولدینی کی حسی و ملی برک ده موجوددی. بو قیمتدار برلکی تخریب ایدن جنکیز خان فتوحاتی اولدی.

تورک عرقی اوزرینه تورکلرله مناسبی اولمایان افاق قبا موغول ملتک تسلطی تورکک حسی او یوتدی. تورک برلکنه برنجی ضربه عربلر طرفدن یاییلمش، ایکنجی داها قوتلی ضربه موغوللرک قوتیله یاییلیدی.

جنکیز تورک دنیا سنی سیاسته براشدیردی. فقط شانلی تورک نامی بتیردی. اونک یرینه تورکلرک قسم اعظمی تورک اسمی یرینه تاتار موغول نامیله دنیا یه طایتدی. تورکک جنکیزک یایدینی سیاسی برلشمه دن، لهجه لک بربرینه یاقلاشمه سی نقطه نظریدن استفاده ایتدی ایسه ده، تورک نامی یرینه بر قاچ عصر جهان تاریخنده تورککک قسم اعظمک تاتار - موغول تسمیه اولنسی تورکک شعورینی اوزون مدت سوندوردی.

بوتورک عرقنه منسوب خلقک اکثریتنه جنکیز طرفدن و اونی تعقیباً جهان

تاریخده تاتار و موغول اسمی ویرلمسی تورک دنیا سنده، تورک خلقلک شعور عرق سنده بویوک تخریبات یاپدی .

بومضوی تخریباتدن تورکلر آنجق صوک زمانلرده قورتلمغه باشلادی و هنوز یوسیتون قورتولمادی . تورکلک حقیقی و علمی تاریخنه وقوف چوغالدیجه تورکلک دنیاسی ایچون قیمتدار بر حقیقی هرکس آکلایه جقدر . بو حقیقتده حد ذاتنده قیامت ساده در: تورک دیلنده قونوشان بوتون ملتله تورکدر . [۱]

صبری مقصودی